

Mandela 100

Mandela Landscape,
Anton Corbijn en Berend Strik,
©ZAM

INTRODUCTIE

Op 18 juli 2018 is het 100 jaar geleden dat Nelson Mandela werd geboren. Dit eeuwfeest wordt wereldwijd gevierd met lezingen, debatten, exposities, publicaties en andere evenementen. In Nederland is ZAM de initiatiefnemer van een ambitieus programma van activiteiten. De voorbereidingen hiervan zijn in het voorjaar van 2017 ter hand genomen.

Met dit programma wil ZAM tevens de aanjager zijn van activiteiten die door anderen of in samenwerking worden opgezet. Het programma biedt hiertoe aanknopingspunten en voeding en sluit direct aan op de filosofie waarvoor ZAM staat: **Building a World beyond Them and Us.**

In Mandela's leven van verzet, strategisch inzicht, overtuigingskracht, doorzettingsvermogen, verzoeningsgezindheid en staatsmanschap liggen tal van lessen en ervaringen besloten die van belang zijn voor het **hier** en het **nu**. Herdenken wordt vooruitzien voor wie wil bouwen aan een wereld van gelijkwaardigheid, voorbij 'zij en wij.'

Als netwerk van Afrikaanse en Nederlandse/Europese creatieven, onderzoekers, dwarsliggers en denkers wil ZAM de muren, grenzen en blokkades die tussen mensen en werelden worden opgeworpen omver halen. Het werk en de visie van Nelson Mandela vormen een rijke en onuitputtelijke bron van inspiratie.

ZAM wortelt in de Nederlandse solidariteitsbewegingen met de strijd tegen Apartheid en kolonialisme. Vandaag is het vanuit Amsterdam opererende platform dé ontmoetingsplek van veranderaars en betrokkenen bij pogingen de wereld anders in te richten. Al eerder maakte ZAM naam met het indrukwekkende eerbetoon 'Samen door Mandela'

op de dag van zijn begrafenis, 15 december 2013. Vele honderden belangstellenden, waaronder prinses Beatrix, Gerda Havertong, Adriaan van Dis, Conny Braam, Sylvana Simons, Noraly Beyer, Humberto Tan, Minister Jet Bussemakers en Burgemeester Eberhard van der Laan, namen deel aan de herdenkingen die deze dag in de Stadsschouwburg en de Melkweg plaatsvonden. Enkele maanden later bracht ZAM een herdenkingsspecial uit onder de titel 'De Toekomst van Nelson Mandela.' Hieraan droegen bij onder meer Marlene Dumas, Anton Corbijn, Berend Strik, Kadir van Lohuizen, Coen Stork en Sander Veeneman.

Bekijk een samenvatting van **'Samen door Mandela' op AT5**.

ZAM onderhoudt een partnership met de in Johannesburg gevestigde Nelson Mandela Foundation en ondersteunt met het voorgenomen programma het motto van de NMF: **Living the Legacy**.

HET PROGRAMMA

Het programma bestaat uit vijf hoofd-onderdelen: een kick-off van het jaar in nauwe samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), de Nelson Mandela Lezing, een interactieve productie over (de Nederlandse wortels van) Apartheid, een project op het gebied van onderzoeksjournalistiek en de rondreizende expositie 'How do you want me to look?'

Als ZAM zoeken we rond de verschillende onderdelen van het programma de samenwerking met creatieven, maatschappelijke organisaties en educatieve instellingen, media, en andere belangstellenden. Betrokkenen bij eerdere programma's die ZAM rond Mandela organiseerde, vragen we opnieuw steun te verlenen. Voor de verwerking van het programma zoeken we tevens nauwe samenwerking met betrokkenen bij actueel activisme tegen rassenwaan en witte suprematie.

De verschillende onderdelen van het programma richten zich op specifieke doelgroepen. In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat ZAM het programma richt op jongeren, met name in het onderwijs, beleidsmakers en beslissers, creatieven, belangstellenden en belanghebbenden in (Zuid)Afrika.

Als initiatiefnemer wil ZAM vooral aanjager zijn: het programma van activiteiten is er dan ook mede op gericht belangstellenden deelgenoot en mede eigenaar te maken, om te inspireren tot gesprek en tot eigen activiteiten.

Het programma kent een vijftal hoofdonderdelen:

1. DE KICK-OFF

Rond begin maart vindt de kick-off plaats tijdens een speciale bijeenkomst voor genodigden. Het precieze activiteitenprogramma van Mandela 100 wordt hier uitgerold. De bijeenkomst wordt georganiseerd in samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. Het IISG maakt deel uit van de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen en is beheerder van het indrukwekkende archief van de Nederlandse anti-apartheidsbeweging. Met bijzondere gastsprekers, sneak preview, muziek en meer!

2. DE NELSON MANDELA LEZING

'Mandela toonde aan dat een mens onrecht de baas kan.'

Burgemeester Eberhard van der Laan tijdens het eerbetoon 'Samen door Mandela', 15 december 2013

Gelijkwaardigheid, solidariteit, zelfbeschikking en inclusiviteit staan centraal in het gedachtegoed van Nelson Mandela. Deze waarden en hun betekenis voor het hier en het nu vormen het leitmotiv voor de internationale Nelson Mandela Lezing die vanaf 15 december 2018 jaarlijks in Amsterdam zal worden uitgesproken.

De Lezing zal zich met een uit te nodigen spreker van internationale allure en gewicht positioneren als gezaghebbend, nieuwswaardig, grensoverschrijdend en inspirerend. Ook de betrokkenheid van het Comité van Aanbeveling, de keuze van de locatie en de aanwezigheid van een veelkleurig en hoogwaardig publiek dragen hieraan in hoge mate bij.

Vanzelfsprekend zal in de Lezing telkens door de spreker worden stilgestaan bij het leven en het werk van Mandela. Echter, deze beschouwingen vormen het startpunt van reflectie op de actuele betekenis hiervan voor de wereld van vandaag. Immers, de iconische betekenis van de Zuid-Afrikaanse vrijheidsstrijder en staatsman ligt in zijn vermogen om ook vandaag nog tegenstellingen, kleuren en grenzen te overschrijden. De Lezing wil inspireren tot debat en meningsvorming over rechtvaardigheid, gelijkheid, solidariteit en tot eerlijk onderzoek naar het waarom van divisie en achterstelling. Zij wil bouwen aan herstel en groei van betrokkenheid bij de verwezenlijking van vooruitstrevende idealen.

Teneinde de Lezing te verwezenlijken bouwen we aan een alliantie van ondersteuners uit de eigen achterban van ZAM, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven.

Bij de ontwikkeling van de Lezing zijn betrokken: Monique ten Berge in opdracht van Xsaga, producent van onder meer 'Samen door Mandela', Ton Bervoets, adviseur ZAM en oud-adjunct directeur ASN Bank en Bart Luirink, journalist en Zuid-Afrika deskundige.

3. WEBAPPLICATIE MANDELA REVISITED EN APARTHEID REVISITED

Ruiter Janssen, in 2016 uitgeroepen tot winnaar van de Infographic Jaarprijs van de Beroepsvereniging van Nederlandse Ontwerpers (BNO), werkt momenteel in opdracht van ZAM aan het interactieve datalandschap **Apartheid Revisited**. Hierin staan het wie, wat, waar en wanneer van de apartheid centraal. Bijzondere aandacht schenken we aan Nederlandse en Europese wortels van een 'verre' problematiek. Na voltooiing

in het najaar van 2017 zal Janssen gaan werken aan een tweede deel, opgebouwd rond Nelson Mandela. Met de nieuwste technologische middelen kunnen leerlingen in het voortgezet onderwijs een virtuele reis door de geschiedenis van apartheid en van Mandela's leven maken. Het datalandschap dat de basis vormt van een website moedigt aan tot kritisch onderzoek van een recente geschiedenis alsmede naar overeenkomsten en verschillen tussen die geschiedenis en hedendaagse ontwikkelingen in de wereld.

Behalve dat we **Apartheid Revisited** publiceren bij een toonaangevend mediaplatform willen we het project ook laten draaien in de hogere klassen van het middelbaar onderwijs. Daartoe begeleiden we de website door een randprogrammering bestaande uit presentaties, klassikale behandeling, debatten en gespreksgroepen. ZAM faciliteert optredens van en contact met Zuid-Afrika deskundigen ten behoeve van het onderwijs, debatcentra en andere instellingen.

Het project is een idee van Ruiter Janssen en wordt uitgevoerd in samenwerking met het ZAM Team en Afdeling Buitengewone Zaken, belast met bouw en inrichting van de website.

Free publicity zal worden gegenereerd middels de mediapartners van de makers. Janssen werkt onder meer regelmatig voor NRC Handelsblad, ZAM is partner van onder meer De Correspondent.

4. ONDERZOEKSJOURNALISTIEK: TRUTH TO POWER

Wat beweegt zoveel Afrikaanse leiders om met hun presidentiële termijn records te willen breken terwijl Mandela ervoor koos na 5 jaar af te treden? Hoe krijgen ze dat voor elkaar en wat ondernemen mensen om dit systeem te doorbreken? Al kort na zijn aantreden als president riep Mandela zijn aanhangers op de beweging tot de orde te roepen als deze zich zou gedragen als de vroegere onderdrukkers. Hoe voltrekken zich processen van ontsporing en beschikken mensen over de middelen om deze te stoppen?

Ooit gemengde wijken werden tijdens de apartheid 'gewhitewashed'. Na het aan de macht komen van Mandela werden de racistische wetten geschrapt en alle wijken van Zuid-Afrika toegankelijk voor iedereen.

Dat is de droom. Maar wat is de realiteit? In Kaapstad verschieten meerkleurige wijken weer langzaam van kleur. Huizenprijzen gaan omhoog en nieuwe zwarte en gekleurde bewoners moeten de wijk verlaten. En in wijken aan de kust en in het binnenland rond de stad houden nieuwe natuurbeschermingsbepalingen niet-witte Zuid-Afrikanen op afstand. Is er nu sprake van nieuwe, geprivatiseerde apartheid?

Zwarte politici, witte zakenmensen. Terwijl alles verandert, blijft veel hetzelfde. In vrijwel alle landen van Afrika, met Zuid-Afrika als hekkensluiter, verlieten voormalige koloniale grootmachten en lokale witte minderheden hun politieke machtsposities. Dat geldt veelal niet voor de economie. Ook in Zuid-Afrika schuren oud en nieuw nog hevig langs elkaar en is er kritiek op een te grote compromisbereidheid die Mandela in de onderhandelingen met het minderheidsbewind zou hebben getoond. Is die kritiek terecht? Hoe verstaan we het verlangen naar landbezit dat in verschillende landen in de Zuidelijk Afrikaanse regio steeds sterker gehoord wordt?

Dit zijn enkele thema's uit een project gericht op de ontwikkeling van een zestal onderzoeksjournalistieke producties waarvoor professionals behorend tot het African Investigative Publishing Collective tekenen. Het zijn vermaarde journalisten die hun sporen verdienden met prijswinnende producties en publicaties in de internationale media.

Met het Truth to Power Project exploreren zij verschillende thema's die met Mandela's leven en praktijk samenhangen. De producties zullen verspreid over 2018 worden gepubliceerd en telkens gelanceerd, belicht en besproken tijdens een publieksbijeenkomst.

ZAM werkt bij dit onderdeel van het programma samen met het African Investigative Publishing Collective (AIPC), een werkverband van ruim twintig onderzoeksjournalisten in bijna evenveel Afrikaanse landen. Evelien Groenink, ZAM's Investigative Editor begeleidt de onderzoeken. De uitkomsten worden gepubliceerd in Nederlandse en Europese media.

5. HOW DO YOU WANT ME TO LOOK?

Zo luidde de vraag die Nelson Mandela aan fotograaf Sander Veeneman stelde tijdens een shoot in het Catshuis medio jaren negentig. 'How do you want me to look?' is dan ook de titel van een feature in de ZAM herinneringseditie, waaraan ook Kadir van Lohuizen en Daniel Koning meewerkten. De feature is nu afgedrukt op een viertal panelen. Deze zullen als kleine expositie worden aangeboden aan de directies en/of raden van bestuur van advocatenkantoren en andere bedrijven. Met de aanwezigheid, bij voorkeur in board rooms, wordt hulde gebracht aan Mandela, die voor zijn veroordeling tot levenslange gevangenisstraf, als advocaat werkzaam was. ZAM brengt vanaf de tweede helft van 2017 een 'estafette' op gang waarbij deelnemers zelf telkens een nieuwe opvolger aantrekken. Van het project zullen we ruimschoots verslag worden doen op de ZAM media. De huurprijs die de deelnemende bedrijven betalen komt ten goede aan de verdere ontwikkeling van het programma in het kader van Mandela 100.

Dit onderdeel onderneemt ZAM in nauwe samenwerking met Emmelie Koster en Lihlan Wong van de No Man's Art Gallery in Amsterdam.

MEER LEZEN

De Toekomst van Nelson Mandela, de herdenkingseditie die ZAM samenstelde na het overlijden van Nelson Mandela

Mandela Landscape, het kunstwerk dat Anton Corbijn en Berend Strik aan ZAM schonken. Van de speciale editie – een lithografische kunstdruk in een oplage van 80 gesigneerde en genummerde werken – zijn nog enkele tientallen exemplaren beschikbaar.

Over ZAM, de website

ZAM heeft een **ANBI status**

Informatie | ZAM, Tussen de Bogen 66, 1013 JB Amsterdam | +31 20 531 84 97, info@zammagazine.com
www.facebook.com/zamthemagazine | www.instagram.com/zammagazine | www.twitter.com/zammagazine